

Emma Gads foredrag i Kvindelig Handels- og Kontoristforening

Taler

Emma Gad
Forfatter og
kvindesagsforkæmper

Dato

13. februar 1898

Sted

Arbejderforeningens Festsal

Mine Damer og Herrer, eller — maa jeg have Lov at henvende mig til Dem paa en anden Maade — maa jeg sige — mine unge Søstre, som her i vor By har viet Liv og Kræfter til Pen og Pult, det er nemlig til Dem, at jeg i Aften vil rette Ordet, for Dem, at jeg, som Ordfører for Komiteen for Kvindernes Bygning, vil søge at klarlægge en Plan, som Repræsentantskabet har fattet, forhaabentlig til Bedste saa vel for Dem, som for Institutionen.

De har vist Alle hørt om det, man haaber, baade ideelt og praktisk set, ved Kvindernes Bygning at kunne virke til Gavn for vore Kvinder, særligt for dem, der staar midt i Livskampen, henviste til eget Erhverv og til selvstændig Stræben. Og De husker vist ogsaa Alle, hvad Bygningen eventuelt skulde kunne indeholde, men imidlertid skal jeg dog ganske flygtigt genkalde det i Deres Erindring. Der skulde gerne være Forsamlings- og Udstillingslokaler med tilhørende Salgsbureau for Arbejder i Haandgærning og Industri, en hyggelig og billig Restaurant uden Drikkepenge, en gratis Læsestue for Arbejdersker, gratis Klinik for Kvindesygdomme, Gymnastiksal, Bade- og Toiletværelser, et Gæstehjem for tilrejsende Kvinder fra Provinsen og saa mange smaa billige Bopæle som muligt for enligstillede Kontoristinder o. l. Det er tidt nok blevet Komiteen foreholdt, at man, for at faa alt dette, maatte have et Hus af Christiansborgs Omfang. Dette er maaske nok en lille Overdrivelse, men naturligvis vil det kræve en betydelig Sum at faa en saadan Bygning rejst, særlig, da den maa have en nogenlunde central Beliggenhed, og man vil jo nødig ofre nogen enkelt af de anførte Ting, da hver for sig vil virke heldbringende.

Ideen, at søge at faa denne Bygning rejst, fremkom, som De maaske ogsaa véd, efter Afslutningen af Kvindernes Udstilling i 1895. Man havde set, at denne Udstilling, trods den skarpe og ofte lidt haanlige Kritik, som den under sin

Tilblivelse havde vakt, og trods dens uomtvistelige Mangler, alligevel havde haft sin store Betydning ved at samle Kræfterne og Talenterne og lade den ene Art af Ævner supplere den anden, saa at der dog skabtes et Slags Hele. Da saa Udstillingen ved sin Slutning var ført forholdsvis heldigt og godt over alle Vanskeligheder og Skær, saa troede man, lidt ubesindigt, i den sejrrige Stemning, at det vilde gaa hurtigt og let at faa de mange Penge ind til en saadan Institution som Kvindernes Bygning, fordi den vilde blive til fælles Gavn; man tog ikke rigtig i Betragtning, at det aldrig er helt let at bringe Folk til at ofre noget synderligt for en Sag, der falder udenfor den egentlige barmhjertige Velgørenheds Ramme; et socialt Spørgsmaal, hvis Løsen er „Hjælp til Selvhjælp”, tager ikke saa umiddelbart og uvilkaarligt Hjerterne fangne og aabner ikke Pungene saa nemt som Medmenneskers øjeblikkelige Sult og Nød, skønt det maaske nok for Udviklingen og for Folkets Velfærd har fuldt saa megen Værdi, at den ene Samfundsklasse støtter den anden i den fælles Stræben mod en højere Bevidsthed og rigere Livsvilkaar i aandelig og materiel Henseende. Men nok er det — det er der nu engang ikke mange, der vil indse, og man lærte derfor efterhaanden, at der skal arbejdes meget og indprentes meget overfor Ligeegyldighed og Kritik, før Kvindernes Bygning staar færdig, idetmindste i den Form, hvori den fra først af tænktes. Dog — Formen har mindre at sige, naar Tanken er levende, og naar der arbejdes for den med Hjerter og Hænder og med Tanker og Tale. Maaske bliver netop det bedst, der spirer og vokser under vanskelige Kaar, ligesom en Kunstners Værk tidt bliver mest værdifuldt, naar han fuldfører det under Opbydelse af al sin Ævne og i fuld Bevidsthed om Opgavens store Krav.

Jeg, der her henvender mig til Dem, søgte engang i Fjor Indenrigsministeren for at spørge ham, om Bestyrelsen kunde gøre Regning paa hans Støtte, ifald man ansøgte Rigsdagen om et Statstilskud. Som rimeligt var, svarede Ministeren hertil: „Ja, ganske sikkert, naar Tanken har vist sig at være levedygtig i sig selv, og naar der arbejdes for den paa en fornuftig Maade. Regeringen kan støtte et saadant Foretagende, men den kan ikke starte det.” Naturligvis havde han fuldtud Ret, ikke alene med Hensyn til Regering og Rigsdag, men ogsaa, hvor det gælder den almene Dom. Ikke heller Publikum har Lyst eller Pligtighed til at starte et saadant Foretagende, der i sin Tilblivelse ser lidt løst og usammenhængende ud, men mange vil sikkert støtte det, naar det ses, at der arbejdes for det paa en fornuftig Maade! Hvad vil det nu sige — en fornuftig Maade! Er det godt udtænkte Indsamlingsmetoder, Basarer, Aftenunderholdninger og sligt — ikke efter min Mening — idetmindste ikke

helt, skønt naturligvis Pengeindsamlingen spiller sin store Rolle; men den er ikke Kærnen i Arbejdet. Det kan ikke nytte at vedblive at stirre ud mod et stort stillestaaende Maal i det Fjerne, derom samler man ikke i Længden Folks Interesse og Gavnildhed; man maa tage fat paa noget virkeligt paa det Sted, hvor man staar. Mens jeg var i Bestyrelsen, hvad min Tid ikke længer tillader, tog jeg stadig Ordet for, at man straks skulde begynde i det Smaa med den praktiske Side af Sagen og søge allerede nu at være til lidt Glæde og Nytte for de unge Kvinder, der staar alene midt i Livskampen. Denne Anskuelse, der *ikke* straks deltes af mange, har nu efterhaanden vundet Enstemmighed, og det er i den Anledning, mine Tilhørere, at man i Aften har bedt Dem give Møde her. Man har nemlig taget den Beslutning fra den 1. Februar at paabegynde den praktiske Virksomhed med Stiftelsen af en Forening for Kontoristinder, Ekspeditricer o. l. med Hjelpe- og Sygekasse og Landophold for Svage, og det er denne Plan, man gjerne vil forelægge Dem, en Plan, der saa at sige vokser op fra selve Foretagendets Rod, da det mere end alt andet, er netop alle disse tappert arbejdende unge Kvinder, som der fra først af er taget Sigte paa, ved af Byggefonden just til dem at se at skaffe saa mange smaa billige Bopæle som muligt, og Forsamlings- og Gymnastiksal og alt det andet.

Hvad Hjelpekassen foreløbig vil kunne yde, findes, som De sikkert Alle ved, i den af afdøde Professor Brandes i 1867 stiftede Forening: „Gensidig Hjelpeforening for Syersker”, der i de 30 Aar, den har virket, har fundet en umaadelig Tilslutning, og nu tæller over 2,000 Medlemmer foruden en Kapital paa omtrent 150,000 Kr. og en Ejendom med Smaaboliger i Gyldenløvesgade. Denne udmærkede Institution siges endog at have dannet Forbilledet for den uhyre store berlinske „Kaufmännischer Verein für weibliche Angestellte”, som man vel nærmest maa oversætte ved kvindelig Handels- og Kontoristforening, Men den danske Forening har ifølge sine Statuter en Indskrænkning, der er følelig for mange, og det er den, man vil søge at supplere: Den nævnte Hjelpekasse er nemlig kun stiftet for Syersker, og skønt den, for at imødekomme Ønskerne, stadigt strækker sig saa langt som muligt ved at optage alle dem, der paa nogen Maade kan henføres til Arbejdet med Naal og Traad, saasom Magasin du Nord, Illum, Goldschmidt, Salomon Davidsen o. s. v., maa Foreningen dog aarligt frasige sig Hundreder af Medlemmer, fordi Udviklingen med rivende Hastighed har ført med sig, at der nu er ansat Damer ved en Masse Forretninger, hvor der ved den anden Forenings Stiftelse for 30 Aar siden endnu ikke var tale om det. Altsaa er det for alle disse unge Kvinder, at man vil stifte en supplerende og sideordnet Forening, for Kasserersker, Kontoristinder,

Ekspeditricer, Porcellænsdekoratricer, kvindelige Gravører, Sølvpolerersker — hvad ved jeg — alle de Damer, der udenfor Syfaget er ansatte i Forretningslivet. Nu maa De endelig ikke tro, at man herved agter at optræde med en konkurrerende Institution til den heldbringende gamle Moderforening, nej tværtimod, man vil kun være supplerende og gaa Haand i Haand med den. Lovene er omtrent sideordnede, Rettighederne og Forpligtelserne de samme, og Kontingentet lige lavt, 17 Øre ugentligt, og saa godt agter man at gaa Side om Side med den ældre Forening, at man, ifølge Lovene, end ikke optager dem, som efter den gensidige Hjælpeforenings Statuter, kan blive Medlemmer af denne. Men som alting ifølge Verdens Gang bliver lidt forskelligt, naar det paabegyndes til forskellige Tider, vil der ogsaa her udenfor det rent forretningsmæssige, blive en lidt anden Ordning end i den gensidige Hjælpeforening.

Medlemmerne af enhver Forening har jo Krav paa et selskabelig adspredende Moment, ja, om det saa er Syge- og Begravelseskasser, tror jeg, at de holder Bal og Skovtur, og saaledes har Foreningen for Syersker de mest forskelligartede Adspredelser i Form af Koncerter, Aftenunderholdninger, Oplæsningsaftener o. s. v., som sikkert er til stor Fornøjelse, udmærket ordnede, som de er, af Næstformanden, Hr. Fuldmægtig Carl Lehmann. Men man har alligevel i den ny Forening tænkt at gribe Sagen an paa en lidt anden Maade.

Ikke saa sjældent hører man Klager over, at der savnes et Sted, hvor de mange i Forretningerne beskæftigede yngre Damer efter endt Arbejde kan tilbringe deres Aften og Hviletid, og denne Mangel er Bestyrelsen egentlig bleven opmærksom paa ved at tale om disse Sager med en Avtoritet som Hr. Grosserer Illum, der jo beskæftiger saa mange unge Damer og omfatter deres Ve og Vel med den varmeste Interesse. Naar de bor i deres Familie, spiller det jo ingen Rolle, saa gaar de hjem, men der er saa mange, som kommer hertil fra Provinsen. Andre kan af ligesaa gode Grunde staa nogenlunde ene og hjemløse, og just for deres Skyld, som er henviste til at gaa hjem til et koldt, mørkt Værelse, hvor ingen Velkomstord venter dem, har Bestyrelsen truffet den Ordning, at Medlemmerne af Foreningen indbydes til, mod et lille Ekstrakontingent af 2 Kr. om Aaret, naar ikke bedre er for Haanden, at tilbringe alle Aftener med Undtagelse af Sommermaanederne i et dertil indrettet Lokale i et Par Værelser ved Kvindernes Bygnings Kontor, Gothersgade 48, som ogsaa bliver den nye Forenings Kontor. Det er efter erfarne Arbejdsgiveres Raad, at man har tænkt at opkræve denne Ekstrabetaling for Aftenmøderne; den er saa forsvindende lille, at den ikke kan spille nogen Rolle; men man har ment, at det maaske vilde være

de unge Damer en behageligere Tanke at være Medlemmer af en Klub, der i Kontingent koster to Kr. om Aaret, end at være Gæster, i en Art velgørende Anstalt. Foreløbig bliver det smaat, endog meget smaat, men man synes, det er fornuftigst at se, om Ideen slaar an, før man sætter sig i for stor Bekostning; og desuden ligger det i Kvinders Natur at begynde smaat og forsigtigt. Kvindelig Læseforening f. Eks., der nu er saa stor og stærk, begyndte ligeledes for 25 Aar siden i et Par laante Værelser, og man nærer da det Haab, at Ekspeditricerne, dygtige som de er, hurtigt og ved god Tilstrømning vil vide at skabe sig et større og smukkere klublignende Foreningshjem. Imidlertid vil Bestyrelsen i de første snævre Forhold søge at gøre det saa hyggeligt og rart som muligt for de unge Damer. Den har jo overhovedet ikke andet Formaal, næst det at danne et Rygstød mod Livets Modgang, tillige at skabe en lille Hvilens og Rekreationens Verden for dem, der trænger til det, først for enkelte, senere forhaabentlig for mange. Medlemmerne vil blive modtagne af en Dame, der hver Aften vil være til Stede som Værtinde. I det ene Værelse vil forefindes Klaver og Noder, i det andet Bøger, Aviser, Ugeblade og et Par Modejournaler, altsammen noget, som man haaber i Tidens Løb at faa forøget ved almindelig Velvilje. For nogle faa Øre vil Medlemmerne desuden kunne faa en Kop The med lidt Brød til og vil til denne, om ønskes, kunne nyde eget medbragt Smørrebrød. En Gang om Ugen har man saa tænkt at byde noget andet, nemlig skiftevis en lille Musikaften, et Foredrag af oplysende Art og en Oplæsning, og Bestyrelsen tvivler ikke om, at den i saa Henseende vil faa mange gode Tilbud. Byen rummer jo saa mange begyndende Pianistinder og Sangerinder, saa mange vordende Korifæer i Kunst og Videnskab, der sikkert gärne uden Vederlag vil øve de unge uprøvede Kræfter og Evner i en god Sags Tjeneste. Slaar Lokalets Størrelse da ikke til, naa, saa lover det jo godt for Foreningen, og saa laaner eller lejer man sig foreløbig frem. Saa meget desto større er da Haabet om, at man gennem god og smuk Underholdning, idetmindste hos Nogle, kan formindske Lysten til at søge de mange lette Adspredelser, som altid findes i en større By.

Jeg tror næsten, at jeg nu har fortalt Dem det meste, hvad der kan siges om en Sag, som endnu ikke er traadt ud i Livet, men som dog lever — lever i et varmt og inderligt Haab om, at den maa blive til fælles Gavn og Glæde. Allerede Forarbejderne har været en Glæde for dem, der har taget sig af Sagen; for hvad er morsommere at virke for end for Ungdom og Haab og Arbejdsdygtighed og Mod. Bestyrelsen har døbt den nyfødte Forening „Hegnet” i Forhaabning om, at den maa kunne hegne og skærme sine Medlemmer lidt mod Livets Storme og Genvordigheder. Gid Haabet maa blive til Virkelighed! Endnu vil jeg blot

fortælle Dem, at den lille Pengesum, som man, helt fraset Kvindernes Bygnings indsamlede Kapital, nu anvender til Paabegyndelsen af Hjælpeforeningen „Hegnet”, er skænket i Fjor af fire af Komiteens Medlemmer; det var Overskuddet af en Orkidéudstilling, der var foranstaltet med et saadant praktisk Formaal for Øje. Jeg nævner dette blot for at vise, hvorledes den ene Idé afføder den anden, og gid saaledes bestandig nye Tanker og Handlinger vil lægge Sten paa Sten af det vordende Kvindernes Hjem, lige til det staar færdigt engang som et Vidnesbyrd om, at Kvinderne er en dygtig og værdifuld Halvdel af vort Folk

Kilde

kvinfo.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Foredrag, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/emma-gads-foredrag-i-kvindelig-handels-og-kontoristforening>